

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему:

*Особливості прояву та корекції
дезадаптації у школярів при переході в
середню ланку загальноосвітньої школи*

Виконав: здобувач 4 курсу,
групи ПС-17-1зс
Спеціальності 053 «Психологія»
Белоусова І.В.
Керівник: Гаркуша І.В.
Ph.D з соц. ком., доцент

м. Дніпро
2021р

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи
Бєлоусової Ірини Володимирівни
на тему:

«Особливості прояву та корекції дезадаптації у школярів при переході в середню ланку загальноосвітньої школи»

Кваліфікаційна робота здобувача 4-го курсу, спеціальності «Психологія» (у форматі Бакалавр) (Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедра інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи) присвячена проблемі теоретичного обґрунтування та емпіричного дослідження особливостей прояву та корекції дезадаптації у школярів при переході в середню ланку загальноосвітньої школи.

За останній час в психолого-педагогічній літературі активно опрацьовується проблема адаптації дитини в соціумі. Атмосфера шкільного життя, яка складається з фізичних, розумових та емоційних навантажень з часом тільки ускладнює вимоги не тільки до психофізіологічної конституції дитини або його інтелектуальних можливостей, а й до цілісної його особистості, а головне до її психічного рівня. Перехід з молодшої школи до основної об'єднаний з внесенням змін в динамічні стандарти спілкування, діяльності, а ще зі збереженням окремих елементів попереднього соціального досвіду.

У цей час діти можуть стати більш боязкими, тривожними, метушливими, або навпаки відстороненими, в результаті цього можливе зниження працездатності, погана пам'ять, зниження апетиту, що є причиною деструктивності особистості. Проблема адаптації школярів при переході в основну школу не вичерпана, когнітивно-орієнтована практика сьогодні демонструє свою неспроможність у вирішенні цілей, що стоять перед сучасною школою. Таким чином, існує проблема в недостатності розробки психолого-педагогічних програм профілактики шкільної дезадаптації школярів з урахуванням сучасних умов навчання.

Можна виділити, як мінімум, три ключові етапи, які є значущими для правильного уявлення суті даного феномена, а крім того для формулювання єдиних засад його діагностики. По-перше, несформованість мотивації навчання. По-друге, порушення емоційно-особистісного взаємини до окремих предметів, підготовка в цілому, до вчителів, а крім того перспективам, пов'язаних з навчанням (емоційно-оцінний, особистісний компонент шкільної дезадаптації). По-третє, високий рівень тривожності молодших підлітків.

Подібним способом, в проміжок початкового навчання в школі основні зусилля слід зосередити в раннє виявлення факторів ризику шкільної дезадаптації,

своєчасну діагностику а також профілактику шкільної дезадаптації молодших підлітків.

За результатами діагностики, близько третини дітей мають низьку шкільну мотивацію; шкільна тривожність викликана в першу чергу ситуаціями, пов'язаними зі школою і ситуаціями спілкування з однолітками та емоційний фон у молодших школярів негативно позначається на навчальній діяльності.

Для того щоб уникнути дезадаптації молодших школярів, потрібно використовувати різні заходи, які націлені на запобігання неадекватних механізмів пристосування дітей до школи, які проявляються у формі порушень шкільної мотивації, а крім цього зниження шкільної тривожності і скорочення емоційної напруги.

Під час роботи були використані теоретичні методи дослідження – вивчення та аналіз шкільної дезадаптації, причини виникнення та підходи до організації профілактики в сучасній теорії та практиці; застосування емпіричних методів дослідження – використання діагностичних методик з дослідженням шкільної мотивації та рівня тривожності дитини.

За результатами діагностики на формуючому етапі можна сказати, що рівень психологічної адаптації у молодших школярів суттєво підвищився в результаті проходження програми профілактики шкільної дезадаптації, спрямованої на підвищення рівня адаптації до навчальної діяльності учнів.

Отже, виходячи з результатів дослідження можна зробити висновок, про те, що шкільна дезадаптація це складна, комплексна проблема, яка може проявлятися в освітніх установах і вимагає свого якнайшвидшого вирішення. Найбільш ефективним способом її вирішення виступають розробка і застосування програм, які будуть включати в себе спеціально створені психолого-педагогічні умови, які дозволяють кожному компоненту, який формує шкільну дезадаптацію перейти на рівень якісної адаптації.

Практична значущість роботи полягає в тому, що розроблена і апробована нами програма профілактики шкільної дезадаптації молодших школярів може бути використана в освітніх організаціях, регулюючих програми початкової загальної освіти.

Ключові слова: *дезадаптація, шкільна дезадаптація, психологічні особливості, шкільна мотивація, корекція шкільної дезадаптації, профілактика дезадаптації молодших школярів.*

SUMMARY

Qualification work of the 4th year student, specialty "Psychology" (Bachelor's format) (Alfred Nobel University, Dnipro, Department of Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work) is devoted to the problem of theoretical substantiation and empirical study of the manifestations and correction of depression. at schoolboys at transition to a secondary link of comprehensive school.

Recently, the problem of adaptation of a child in society has been actively studied in the psychological and pedagogical literature. The atmosphere of school life, which consists of physical, mental and emotional loads over time only complicates the requirements not only to the psychophysiological constitution of the child or his intellectual abilities, but also to his holistic personality, and most importantly to his mental level. The transition from primary to primary school is combined with changes in the dynamic standards of communication, activity, as well as with the preservation of certain elements of previous social experience.

At this time, children may become more timid, anxious, fussy, or, conversely, detached, resulting in reduced performance, poor memory, loss of appetite, which is the cause of destructive personality. The problem of adaptation of students in the transition to primary school is not exhausted, cognitive-oriented practice today demonstrates its inability to address the goals of the modern school. Thus, there is a problem in the lack of development of psychological and pedagogical programs for the prevention of school maladaptation of students, taking into account modern learning conditions.

There are at least three key stages that are important for a correct understanding of the essence of this phenomenon, as well as for the formulation of common principles for its diagnosis. First, the lack of motivation to learn. Secondly, the violation of the emotional-personal relationship to individual subjects, training in general, to teachers, as well as prospects associated with learning (emotional-evaluation, personal component of school maladaptation). Third, high levels of anxiety in younger adolescents.

Similarly, during primary school, the main efforts should be focused on the early detection of risk factors for school maladaptation, timely diagnosis and prevention of school maladaptation of young adolescents.

According to the results of the diagnosis, about a third of children have low school motivation; school anxiety is caused primarily by school-related situations and situations of communication with peers, and the emotional background of younger students has a negative impact on learning activities.

In order to avoid maladaptation of primary school children, it is necessary to use various measures aimed at preventing inadequate mechanisms of adaptation of children to school, which manifest themselves in the form of school motivation, as well as reducing school anxiety and reducing emotional stress.

Theoretical research methods were used during the work - study and analysis of school maladaptation, causes and approaches to the organization of prevention in modern theory and practice; application of empirical research methods - the use of diagnostic techniques with the study of school motivation and level of anxiety of the child.

According to the results of diagnosis at the formative stage, we can say that the level of psychological adaptation in junior high school students has increased significantly as a result of the program of prevention of school maladaptation, aimed at increasing the level of adaptation to students' learning activities.

Thus, based on the results of the study, we can conclude that school maladaptation is a complex, complex problem that can manifest itself in educational institutions and requires its immediate solution. The most effective way to solve it are the development and application of programs that will include specially created psychological and pedagogical conditions that allow each component that forms the school maladaptation to move to the level of quality adaptation.

The practical significance of the work is that the program developed and tested by us for the prevention of school maladaptation of primary school children can be used in educational organizations that regulate primary general education programs.

Key words: maladaptation, school maladaptation, psychological features, school motivation, correction of school maladaptation, prevention of maladaptation of junior schoolchildren.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРИ З ПРОБЛЕМИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ШКІЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.1 Деадаптація в сучасній теорії і практиці... Ошибка! Закладка не определена.	
1.2 Особливості навчання в початковій та середній школі Ошибка! Закладка не определена.	
1.3 Причини шкільної дезадаптації школярів .. Ошибка! Закладка не определена.	
Висновки до першого розділу	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШОЇ ШКОЛ З РІЗНИМ СТУПЕНЕМ ШКІЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ	Ошибка! Закладка не определена.
2.1 Організація і методи дослідження. Аналіз результатів первинної діагностики.....	Ошибка! Закладка не определена.
2.2 Дослідження психологічних особливостей шкільної дезадаптації у молодших школярів.....	33
2.3 Опис програми профілактики шкільної дезадаптації молодших школярів	Ошибка! Закладка не определена.
2.4 Аналіз результатів апробації програми	52
Висновки до другого розділу	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 3 ПЕДАГОГІЧНІ СПОСОБИ КОРЕКЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ В УЧНІВ.....	Ошибка! Закладка не определена.
3.1 Корекційна робота.....	Ошибка! Закладка не определена.
3.2 Профілактика шкільної дезадаптації.....	61
Висновки до третього розділу	Ошибка! Закладка не определена.

ВИСНОВКИ ..... Ошибка! Закладка не определена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ..... Ошибка! Закладка не определена.

ДОДАТКИ